

De leden van de gemeenteraad Zaanstad

Stadhuisplein 100
1506 MZ Zaandam
Postbus 2000
1500 GA Zaandam

Telefoon 14 075
www.zaanstad.nl

ONS KENMERK	z9198115
PORTEFEUILLEHOUDER	N. Groothuismink
PORTEFEUILLE	Zorg en veiligheid
ONDERWERP	Beantwoording artikel 51 vragen PvdA Aanpak van dakloze arbeidsmigranten en de rol van werkgevers

Door E. Köseoglu zijn mede namens de fractie van PvdA Zaanstad vragen gesteld op grond van artikel 51 van het Reglement van Orde voor de gemeenteraad van Zaanstad, over Aanpak van dakloze arbeidsmigranten en de rol van werkgevers.

De gestelde vragen beantwoorden wij als volgt:

Vraag 1: Heeft het college zicht op het aantal dakloze arbeidsmigranten in Zaanstad? Zo ja, kunt u deze cijfers delen?

De gemeente heeft geen zicht op het precieze aantal dakloze arbeidsmigranten op dit moment. Op 10 april vindt er in Zaanstad de Ethos telling plaats, waarbij alle daklozen worden geteld. Hieronder vallen ook arbeidsmigranten, zonder een stabiele woonsituatie. De verwachting is dat een deel van de arbeidsmigranten hierin meegeteld zal worden. Dit geeft een ruwe inschatting van het aantal dakloze arbeidsmigranten in Zaanstad. Tegelijkertijd is de verwachting dat een deel van de doelgroep onzichtbaar blijft voor de tellende organisaties en pas in beeld komt als zij in aanraking komen met instanties en hulpverlening.

Vraag 2: Welke signalen ontvangt de gemeente van maatschappelijke organisaties zoals het Leger des Heils en opvanglocaties over de toename van dakloze arbeidsmigranten in Zaanstad?

Het landelijk beeld is dat er sprake is van een toename van dakloze arbeidsmigranten. Via onze maatschappelijke organisaties zoals het Leger des Heils en de Regenbooggroep krijgen wij het signaal dat deze doelgroep toeneemt in Zaanstad. Naast het ontbreken van huisvesting zien professionals in sommige gevallen ook dat er sprake is van mentale en/of sociale problemen. Dit komt voor een groot deel overeen met het landelijk beeld.

Vraag 3: Heeft de gemeente een duidelijk beeld van hoe de keten rondom huisvesting en werk voor arbeidsmigranten in Zaanstad is georganiseerd en kan de gemeente in kaart brengen welke partijen betrokken zijn bij de huisvesting van arbeidsmigranten (bv. huisvesters, makelaars, woningcorporaties) en hoe de informatie-uitwisseling tussen deze partijen verloopt?

De gemeente heeft geen volledig beeld van de keten rondom huisvesting en werk voor arbeidsmigranten. Met betrekking tot malafide huisvesters, makelaars en tussenpersonen wordt dit beeld wel steeds duidelijker. Onder pijler 1 van de aanpak kwetsbare EU-arbeidsmigranten wordt namelijk gewerkt aan een opsporingsprogramma van de criminele netwerken die achter grootschalige arbeidsuitbuiting zitten.

De gemeente probeert particuliere initiatiefnemers te faciliteren bij de uitvoering van hun plan, wanneer dat een positieve ontwikkeling is voor de bedrijvigheid/economie in Zaanstad. Een voorbeeld daarvan is een huisvestingslocatie in de Achtersluispolder voor arbeidsmigranten. Het betreft 122 volledig ingerichte modulaire studio's voor twee personen, elk met een eigen keuken, woongedeelte en sanitair. Daarnaast zijn er uitzendbureaus die arbeidsmigranten bemiddelen naar werkgevers in Zaanstad. De uitzendbureaus regelen vaak ook het onderdak in particuliere woningen. Zaanstad reguleert dit door het toepassen en handhaven van de huisvestingsverordening. De woningcorporaties hebben op dit moment geen rol bij de (vaak kortdurende) huisvesting van arbeidsmigranten.

Vraag 4: Hoe wordt gecontroleerd of werkgevers en uitzendbureaus voldoen aan hun zorgplicht voor fatsoenlijke huisvesting van arbeidsmigranten, en hoe handhaaft de gemeente de huisvestingseisen, inclusief de sancties bij overtredingen?

De gemeente controleert op een goede naleving van de Wet goed verhuurderschap die vanaf juli 2024 in werking is getreden. Er kunnen meldingen over huisvesting worden gedaan bij Woon, welke namens de gemeente de intake van meldingen doet. Daarnaast worden bewoners ook bij huisbezoeken of controles gesproken door gemeentemedewerkers. Deze medewerkers vragen proactief naar huisvesting en proberen hiermee slechte omstandigheden te signaleren. Zeker als het gaat om bewoners die de weg niet goed kennen binnen de overheid of afhankelijk zijn van huisvesting door werk.

Vraag 5: Is de gemeente bereid in gesprek te gaan met werkgevers, uitzendbureaus en maatschappelijke organisaties om een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen om dakloosheid onder arbeidsmigranten te voorkomen?

Onder pijler 1 van de aanpak kwetsbare EU-arbeidsmigranten die vorig jaar juli door het College is vastgesteld, wordt de mogelijkheid verkend voor een tijdelijke opvang voor slachtoffers van arbeidsuitbuiting. Hieronder vallen ook arbeidsmigranten die op straat komen te staan. In zes grote steden waaronder Amsterdam is inmiddels een tijdelijke opvang waar arbeidsmigranten 2 tot 3 weken terecht kunnen en onder begeleiding hun terugkeer naar land van herkomst plannen of in Nederland nieuw werk en onderkomen zoeken. Er worden goede resultaten mee behaald. Verkend wordt of we als Zaanstad hierbij aan kunnen sluiten, zodat we een handelsperspectief hebben voor arbeidsmigranten die op straat worden gezet door hun (malafide) tussenpersoon, van wie ze afhankelijk zijn voor werk én arbeid.

Er wordt nog niet met de werkgevers, uitzendbureaus en maatschappelijke organisaties gesproken om een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen om dakloosheid onder arbeidsmigranten te voorkomen. Daar is op dit moment geen capaciteit voor.

Vraag 6: Welke mogelijkheden ziet het college om afspraken te maken met werkgevers over het scheiden van werk en huisvesting, zodat arbeidsmigranten niet direct op straat belanden als zij hun baan verliezen?

Landelijk is het volgende in ontwikkeling:

Om de publiek-private ondersteuning voor EU-arbeidsmigranten te verbeteren stelt het ministerie van SZW momenteel, in samenspraak met vele partners, een landelijk convenant publiek-private ondersteuning EU-arbeidsmigranten op. In dit convenant worden doelen en inspanningsverplichtingen opgenomen voor alle betrokken partijen, bijvoorbeeld het opzetten van een introductieprogramma en werk-naar-werk trajecten. Maar ook het leren van de Nederlandse taal, toegang tot rechtsbijstand, ondersteuning bij werkverlies, loopbaanontwikkeling, etc.

Twee arbeidsmarktregio's gaan hiermee als eerste aan de slag. Zij maken met private partijen zoals werkgevers(organisaties), werknemersorganisaties en dienstverleners (zoals huisvesters) afspraken over bovenstaande.

De landelijke kaders voor de publiek-private samenwerking worden op het gebied van inhoud, governance en financiering in een convenant vastgelegd. Op deze manier wordt het aanbod op de Work in NL informatiepunten (WIN-punten) uniform voor de gebruiker en hebben regio's de vrijheid om er met eigen regionale partners uitvoering aan te geven.

Een dergelijke samenwerking tussen publieke en private partijen draagt bij aan betere ondersteuning van arbeidsmigranten en ook goede, bereikbare, meertalige informatie, hulp en dienstverlening voor EU-arbeidsmigranten in alle fases van hun komst naar en verblijf in Nederland.

Dit kan ook voor Zaanstad (of eigenlijk Zaanstreek-Waterland) een startpunt zijn voor samenwerking met private partijen om de positie van arbeidsmigranten te verbeteren en daarmee mogelijk dakloosheid te voorkomen. Op dit moment zit dit niet in de aanpak EU-arbeidsmigranten.

Vraag 7: Hoe wordt de huidige opvangcapaciteit in Zaanstad afgestemd op deze specifieke groep daklozen?

De huidige opvangcapaciteit, inclusief de vernieuwde opvanglocaties voor daklozen, is niet afgestemd op deze specifieke doelgroep. Zaanstad heeft hier onvoldoende faciliteiten en middelen voor.

Vraag 8: Zijn er voorbeelden uit andere gemeenten die een succesvolle aanpak hebben ontwikkeld voor deze problematiek? Is het college bereid om deze best practices te delen?

Zaanstad staat via het landelijk projectleidersoverleg van de Work in NL informatiepunten in contact met andere gemeenten. Bezoeken zijn gebracht aan Eindhoven, Utrecht en Den Haag. Ook is informatie van Rotterdam, Schiedam en Amsterdam opgevraagd. Deze uitwisseling is breed: van informatievoorziening tot ondermijning en inschrijving in de BRP. Met betrekking tot het bestrijden van dakloosheid, zijn er voorbeelden beschikbaar van 6 pilotgemeenten:

Het kabinet heeft in 2023 €7 miljoen ter beschikking gesteld voor een pilot om dakloze EU-burgers te helpen. Deze pilot is in zes centrum gemeenten voor maatschappelijke opvang gestart en is gericht op het bieden van kortdurende opvang in combinatie met hulp, gericht op terugkeer naar werk of naar het land van herkomst.

In 2024 heeft er een evaluatie van de pilots plaatsgevonden in opdracht van ministerie van VWS. Voor uitgebreide informatie over de resultaten van de evaluatie, inclusief de best practices, verwijzen wij naar het rapport "EVALUATIE KORTDURENDE OPVANG DAKLOZE EU-BURGERS EINDMETING".

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/14/evaluatie-kortdurende-opvang-dakloze-eu-burgers>

Een korte samenvatting van de succesfactoren en knelpunten zoals weergegeven in het rapport is als volgt:

Succesfactoren

- Het bieden van begeleiding, activering en participatie aan dakloze EU-burgers in de opvang is de belangrijkste randvoorwaarde voor succes.
- Het is belangrijk dat dakloze EU-burgers zonder toegang tot sociale voorzieningen separaat op te vangen en niet in de reguliere maatschappelijke opvang.
- Het aanbieden van een 24-uursopvangplek is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle opvang en begeleiding, omdat dit rust geeft bij de doelgroep en ruimte biedt om aan herstel te werken.
- Taal- en cultuurherkenning vanuit uitvoeringsprofessionals en/of ervaringsdeskundigen helpt om de context van dakloze EU-burgers beter te begrijpen.
- Een eerlijk en duidelijk verhaal creëert realistische verwachtingen over het toekomstperspectief. Als werken en daarmee ook verblijf in Nederland geen optie meer is, dan is het andere perspectief vrijwillige of gedwongen terugkeer naar land van herkomst.
- Een integrale aanpak is nodig, dit vraagt om goede samenwerking met korte lijnen tussen de verschillende veldpartijen.

Knelpunten

- De rechten van dakloze EU-burgers worden nog niet altijd toegekend. Voor gemeenten is het lastig om te bepalen wie wel en geen toegang heeft tot sociale voorzieningen. Vaak wordt daarom de hele doelgroep uitgesloten van reguliere opvang en belanden hierdoor in de pilotopvang.
- Verslaving en multiproblematiek zijn een moeilijk oplosbaar probleem binnen een deel van de doelgroep

- In sommige gemeenten is het ontbreken van een centraal loket of meldpunt voor dakloze EU-burgers een knelpunt.
- De regierol in de opvang van dakloze EU-burgers is niet altijd duidelijk belegd.
- Het aantal dakloze EU-burgers in Nederland neemt toe.
- De grootste oorzaak van dakloosheid onder EU-burgers is de werving door werkgevers en uitzendorganisaties, deze pilot lost dit probleem niet op.
- Krapte op de Nederlandse huizenmarkt heeft ook impact op dakloze EU-burgers.

Zaanstad heeft bij de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport gevraagd deelname aan de pilot mogelijk is. Dit is vooralsnog niet mogelijk, omdat er te weinig middelen zijn voor de pilots. Uitbreiding van de pilots (en de middelen) is een onderwerp van gesprek tussen VNG en de ministeries.

Vraag 9: Welke concrete stappen zet het college om andere partijen, zoals werkgevers en investeerders, te stimuleren en te faciliteren bij het realiseren van voldoende veilige en betaalbare huisvesting voor arbeidsmigranten, en hoe wordt voorkomen dat dit leidt tot overbewoning en sociale spanningen in woonwijken?

Het college zet geen concrete stappen om werkgevers te stimuleren bij het realiseren van voldoende veilige en betaalbare huisvesting voor arbeidsmigranten. Dit is ook geen onderdeel van de aanpak die vorig jaar juli is vastgesteld door het College. Mocht een werkgever zich melden met een dergelijk initiatief, dan probeert de gemeente wel waar mogelijk de uitvoering van dit plan te faciliteren.

In het vertrouwen u voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Zaanstad,

Drs. J. Hamming, burgemeester

Drs. G. Blom, gemeentesecretaris

Transactiebewijs iBabs digitale handtekening